

บทความพิเศษ

การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ Applying Qualitative Research in Public Administration

จำเนียร จวงตระกูล¹ อรรถพล ศิริลัทธยากร² สุชานาถ สิงหาปัด³ และปรัชนันท์ เจริญอาภรณ์วัฒนา⁴
Jamnean Joungrakul¹, Artthapol Sirilatthayakorn², Suchanart Singhapat³
and Paratchanun Charoenarpornwattana⁴

วันรับบทความ 15 กรกฎาคม 2565
วันตอบรับบทความ 1 สิงหาคม 2565

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ การดำเนินการกระทำโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและสกัดข้อมูลออกมานำเสนอเป็นเนื้อหาของบทความประกอบด้วย (1) บทนำ เพื่อนำเสนอความสำคัญของเรื่องที่จะนำเสนอและเนื้อหาของบทความนี้ (2) แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (3) กระบวนทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพ (4) ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพ (5) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (6) ระเบียบวิธีการวิจัย (7) การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้กับงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และ (8) บทสรุปและเสนอแนะ

คำสำคัญ : งานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยเชิงคุณภาพ กระบวนทัศน์การวิจัย ยุทธศาสตร์การวิจัย การออกแบบการวิจัย ระเบียบวิธีการวิจัย

¹ ศ.พิเศษ ดร.จำเนียร จวงตระกูล, กรรมการสภามหาวิทยาลัยผู้ทรงคุณวุฒิมหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 46230

² พ.ต.ต. ดร.อรรถพล ศิริลัทธยากร, มหาวิทยาลัยรัตนบัณฑิต กรุงเทพฯ 10240

³ ดร.สุชานาถ สิงหาปัด, คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ 46230

⁴ ดร.ปรัชนันท์ เจริญอาภรณ์วัฒนา, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี 20130

¹ Prof. Dr. Jamnean Joungrakul, Council Committee of Kalasin University, 46230, Thailand,
Email: professorsdrjj@gmail.com

² Pol. Maj. Dr. Artthapol Sirilatthayakorn, Rattana Bundit University, Bangkok, 10240, Thailand,
Email: Artthapol_si@royalthaipolice.go.th

³ Dr. Suchanart Singhapat, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University, 46230, Thailand,
Email: suchanart.bo@ksu.ac.th

⁴ Dr. Paratchanun Charoenarpornwattana, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi, 20130, Thailand
Email: paratchanun@go.buu.ac.th

Abstract

This paper aims to present the concepts and guidelines in applying qualitative research in public administration work. A literature review was conducted and data extraction was performed and analyzed to use as a basis for formulating the content of this paper. The essence of the content of the paper comprises: (1) Introduction to introduce the subject to be studied and the content of the paper: (2) The concepts of qualitative research; (3) Qualitative research paradigm; (4) Qualitative research strategies; (5) Qualitative research design; (6) Qualitative research methodology (7) Applying qualitative research in public administration work; and (8) Conclusions and recommendations.

Keywords: Public Administration, Qualitative research, Research paradigm, Research Strategy, Research Design, Research Methodology

บทนำ

งานด้านรัฐประศาสนศาสตร์เป็นกิจการบริหารงานภาครัฐ (Nwanisobi & Christopher, 2020) ซึ่งเป็นการบริหารกิจการเพื่อบริการประชาชน เป็นการนำนโยบายสาธารณะสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐ การที่จะจัดบริการสาธารณะเพื่อบริการประชาชนให้ตรงกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงและตอบสนองเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐได้นั้นจำเป็นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในปัญหาของประชาชนในภาคส่วนต่าง ๆ รวมทั้งชุมชนจึงจะสามารถจัดทำแผนงานและโครงการ เพื่อนำสู่การปฏิบัติให้บังเกิดผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐได้ การที่จะทำเช่นนี้ได้จึงจำเป็นที่จะต้องใช้ผลการวิจัยเป็นฐานในการตัดสินใจ การวิจัยจึงเป็นรากฐานที่สำคัญและจำเป็นยิ่งในการตัดสินใจเพื่อจัดทำแผนงานและโครงการให้สอดคล้องตอบสนองกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริงอันจะนำไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐในการที่จะจัดบริการให้กับประชาชนอย่างมีคุณภาพมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่ผลผลิตและผลลัพธ์ ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

ในอดีตการวิจัยที่ใช้ในการพิจารณาประกอบการตัดสินใจ เพื่อกำหนดแผนงานและโครงการต่าง ๆ นั้น จะใช้การวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักซึ่งก็สามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับแผนงานและโครงการรวมทั้งนโยบายสาธารณะได้ในระดับหนึ่ง เพราะผลการวิจัยเชิงปริมาณนั้นปรากฏออกมาเป็นตัวเลขเป็นสถิติที่ทำให้เกิดความมั่นใจในการที่จะนำเสนอ และได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายฝ่าย ประกอบกับชุมชนนักวิจัยและนักวิชาการในสังคมไทยมีความคุ้นเคยอย่างสูงกับการวิจัยเชิงปริมาณตามที่ได้มีการจัดการเรียนการสอนการฝึกอบรมและการเผยแพร่สู่สังคมไทยอย่างกว้างขวาง จึงได้รับความเชื่อมั่นเชื่อถือเป็นอย่างสูง จนในบางครั้งเกิดความเข้าใจว่าการวิจัยมีเพียงการวิจัยเชิงปริมาณเท่านั้น เพราะมีการนำเสนอ

ตัวเลขและสถิติให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับความรู้ความเข้าใจและได้มองเห็นอย่างชัดเจน จนมีนักวิชาการบางท่านได้ประกาศว่า การวิจัยนั้นจะต้องมีตัวเลขและมีสถิติ ถ้าไม่มีตัวเลขและไม่มีสถิติจะไม่ถือว่าเป็นการวิจัย การประกาศเช่นนี้ทำให้เกิดความสับสนอลหม่านในวงการวิจัยเป็นอย่างมากอันนำไปสู่ปัญหาความไม่เชื่อถือเชื่อมั่นในการวิจัยเชิงคุณภาพ แม้ว่าการวิจัยเชิงคุณภาพจะมีความจำเป็นแก่การนำมาใช้เพื่อพิจารณาประกอบการกำหนดนโยบาย และการกำหนดแผนงานและโครงการเพื่อนำสู่การปฏิบัติในการบริหารงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์โดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากการใช้การวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียวอย่างต่อเนื่องมานั้นนำไปสู่ปัญหาที่ไม่สามารถมองเห็นข้อมูลเชิงลึกในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ได้ จึงจำเป็นจะต้องมีการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเข้ามาช่วยเสริมเพิ่มเติมอธิบายประเด็นปัญหาที่ตัวเลขหรือสถิติไม่สามารถอธิบายได้ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์จะมีความเข้าใจและตระหนักถึงปัญหานี้อย่างลึกซึ้ง แต่อย่างไรก็ดีเนื่องจากความเชื่อมั่นเชื่อถือในผลการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งไม่ได้ใช้ตัวเลขหรือสถิติมาอธิบายแต่เป็นการอธิบายโดยการบรรยายถึงประเด็นปัญหาและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งในรายละเอียดช่วยให้เข้าใจในปัญหาต่าง ๆ เพื่อที่จะหาทางแก้ไขปรับปรุงได้อย่างดีเยี่ยมและสอดคล้องต้องตรงกับความต้องการของประชาชน แต่ด้วยความเชื่อมั่นเชื่อถือในการวิจัยเชิงคุณภาพถูกทำลายไปโดยความเชื่อในตัวเลขและสถิติซึ่งได้ประกาศแพร่หลายออกไปจึงทำให้เกิดปัญหา ประกอบกับการจัดการเรียนการสอนวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควร จึงทำให้การวิจัยเชิงคุณภาพยังไม่เป็นที่รับรู้กันอย่างแพร่หลายทั้งในระดับบัณฑิตศึกษาและคณาจารย์ รวมตลอดถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยกลุ่มอื่น ๆ อีกด้วย (จำเนียร จวงตระกูล วุฒิพล สกลเกียรติ กล้าหาญ ณ น่าน และเอกสิทธิ์ สนามทอง, 2019; จำเนียร จวงตระกูล กัญจนวลัย นนทแก้ว แพรี วุฒิพล สกลเกียรติ และวอนชนก ไชยสุนทร, 2565)

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะรื้อฟื้นความเชื่อมั่นเชื่อถือในการวิจัยเชิงคุณภาพตามหลักวิชาการ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและผู้บริหารงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์นำไปพิจารณาใช้ดำเนินการในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย แผนงานและโครงการ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างตรงเป้าหมายมากขึ้น อันจะนำไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ของภาครัฐทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ต่อไป

การดำเนินการเขียนบทความนี้กระทำโดยการทบทวนวรรณกรรมแล้วนำมาสกัดข้อมูลเป็นเนื้อหาสาระของบทความนี้ โดยแบ่งออกเป็นแปดส่วนประกอบด้วย (1) บทนำ เพื่อนำเสนอความสำคัญของเรื่องที่จะนำเสนอและวิธีการดำเนินการเขียนบทความ รวมทั้งเนื้อหาของบทความนี้ (2) แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจเบื้องต้นในความหมายคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพให้ชัดเจนมากขึ้น (3) กระบวนทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพ นำเสนอกระบวนทัศน์ที่ใช้นำทางการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็นแบบตรงกันข้ามกับกระบวนทัศน์ที่ใช้นำทางการวิจัยเชิงปริมาณ (4) ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทำความเข้าใจกับยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพตามที่ได้มีการจัดกลุ่มไว้ (5) การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอและทำความเข้าใจกับการออกแบบการวิจัยโดยทั่วไป และการออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีความแตกต่างจากการออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (6) ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำเสนอส่วนประกอบที่สำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (7) การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้กับงานด้าน

รัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อนำเสนอแนวทางการนำการวิจัยเชิงคุณภาพยุทธศาสตร์ต่างๆ ไปใช้ในงานงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เพื่อประกอบการพิจารณาสำหรับนักวิจัย และผู้ที่ทำงานงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ได้นำไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการเลือกใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในงานงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ตามที่เห็นสมควรต่อไป และ (8) บทสรุปและเสนอแนะ

แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงคุณภาพ

เพื่อทำความเข้าใจกับความหมายและคุณลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีความแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณ ในส่วนนี้จะได้นำเสนอประเด็นสำคัญสองส่วนประกอบด้วย (1) ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป และ (2) คุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งจะได้เสนอตามลำดับไป

1. ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพโดยทั่วไป มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้เป็นจำนวนมากหลากหลายแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม Aspers & Corte (2019) ได้ทำการศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพจำนวน 89 งานและได้สรุปความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพไว้ว่า “We define qualitative research as an iterative process in which improved understanding to the scientific community is achieved by making new significant distinctions resulting from getting closer to the phenomenon studied.” ซึ่งหมายความว่า การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นกระบวนการที่วนซ้ำไปมาที่ปรับปรุงความเข้าใจให้แก่ชุมชนทางวิทยาศาสตร์ที่บรรลุโดยการทำให้เกิดผลอย่างใหม่ขึ้นมาโดยมีความแตกต่างที่มีความสำคัญที่เกิดจากการเข้าใจกับปรากฏการณ์ที่ทำการศึกษามากกว่าเดิม ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมของคณะผู้เขียน (Berg, 1998; Creswell, 1998, 2003, 2007, 2009, 2013; Denzin & Lincoln, 1994, 2005; Green & Thorogood, 2004; Hitchcock & Hughes, 1995; Joungrakul, 2010; Marshall & Rossman, 1999; Maykut & Morehouse, 1994; Miles & Huberman, 1994) แล้วมีความเห็นเพิ่มเติมว่าการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยที่ดำเนินการในสถานการณ์ธรรมชาติที่เป็นจริงมีลักษณะเป็นการบรรยายเล่าเรื่องราวโดยละเอียดที่ไม่ใช้สถิติหรือตัวเลขในการนำเสนอข้อมูล ซึ่งมีความแตกต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณอย่างชัดเจน เพื่อทำความเข้าใจในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นจะขอเสนอการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่สำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณในมิติต่าง ๆ ในลำดับต่อไป

2. ความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ วิธีการที่จะทำความเข้าใจในความหมายของการวิจัยเชิงคุณภาพได้ลึกซึ้งขึ้นวิธีหนึ่งคือการศึกษาค้นคว้าความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนวิจัยไทยรวมทั้งชุมชนวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์นั้นมีความคุ้นเคยและมีความซาบซึ้งเป็นอย่างดียิ่งในการวิจัยเชิงปริมาณอยู่ก่อนแล้วเมื่อได้เห็นความแตกต่างของการวิจัยเชิงคุณภาพที่แตกต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณแล้ว จะช่วยก่อให้เกิดความตระหนักและความเข้าใจในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ดีขึ้น ดังนั้นในลำดับต่อไปจะได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณในมิติต่าง ๆ รวม 15 ด้านโดย วรรณวิชนี ถนอมชาติ อุทัย อ้นพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล (2563) ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
1. วัตถุประสงค์การวิจัย	สร้างความรู้หรือทฤษฎีขึ้นมาใหม่จากการวิจัย	ทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีหรือความรู้เก่าที่มีอยู่แล้ว
2. กระบวนทัศน์นำทางการวิจัย	สร้างสรรค์นิยม หรือ การเป็นตัวแทนหรือ การมีส่วนร่วม ที่ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ นักวิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่าความรู้ยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอที่จะตอบคำถามจึงจำเป็นต้องสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมา	ปฏิฐานนิยม นักวิจัยมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความรู้มีอยู่แล้ว ไม่มีความจำเป็นต้องสร้างขึ้นใหม่เพียงแต่นักวิจัยนำเอาความรู้ที่มีอยู่เหล่านั้นมาทดสอบหรือยืนยันก็เป็นการเพียงพอแล้ว
3. จุดเริ่มต้นและสิ้นสุดของการวิจัย	เริ่มต้นด้วยปัญหาหรือคำถามหรือ โจทย์การวิจัยแล้วจบลงด้วยทฤษฎีที่จะตอบปัญหาหรือคำถามหรือโจทย์การวิจัย	เริ่มต้นด้วยทฤษฎีแล้วจบลงด้วยผลการทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีจากความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามหรือจากผลการทดลอง
4. ยุทธศาสตร์การวิจัย	มีหลากหลาย เช่น แบบบรรยาย แบบศึกษาปรากฏการณ์ แบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี แบบการศึกษาวัฒนธรรม แบบกรณีศึกษา แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยมีส่วนร่วม เป็นต้น	มียุทธศาสตร์การวิจัยที่เป็นหลักสองแบบคือ แบบการทดลอง กับแบบการสำรวจ มียุทธศาสตร์ที่แยกย่อยออกไปอีก เช่น แบบกึ่งทดลอง แบบไม่มีการทดลอง แบบหาความสัมพันธ์ และแบบบรรยาย เป็นต้น
5. ลักษณะของข้อมูลการวิจัย	มีความเป็นนามธรรม มีลักษณะเป็นข้อเท็จจริงจากผู้ให้ข้อมูล เป็นการตีความหรืออธิบายความหมาย เป็นข้อความ เป็นตัวหนังสือ เอกสารหลักฐานต่าง ๆ	มีความเป็นรูปธรรม เป็นจำนวน เป็นตัวเลข สามารถนับ ชั่ง ตวง วัด ออกมาได้ เป็นความเห็นที่มีต่อคำถามของนักวิจัยที่นักวิจัยกำหนดไว้ล่วงหน้าด้วยตัวนักวิจัยเอง
6. แหล่งที่มาของข้อมูลการวิจัย	มาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้จากเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ บันทึก หลักฐานภาพถ่าย ภาพเขียน โสตทัศนอุปกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลที่ได้มาจากสื่อสังคมออนไลน์หรือแอปพลิเคชันหรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย	สถานที่ทดลอง กระบวนการทดลอง ผู้ตอบแบบสอบถามที่นักวิจัยได้ตั้งคำถามและกำหนดคำตอบไว้ล่วงหน้าแล้วผู้ตอบเลือกคำตอบตามความเห็นของตน เอกสาร หลักฐานต่าง ๆ ที่สามารถ นับจำนวน หรือ วัด ชั่ง ตวง ออกมาได้

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
8. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาหลายรูปแบบ โดยไม่ใช่สถิติ ทำควบคู่ไปกับการเก็บข้อมูลและหยุดเมื่อถึงจุดอิ่มตัว	ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติหลายรูปแบบ เก็บข้อมูลได้ครบถ้วนหรือเพียงพอแล้วจึงทำการวิเคราะห์
9. โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย	ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแบบเชิงคุณภาพหลายรูปแบบช่วยในการวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปไม่สามารถทำการวิเคราะห์แทนนักวิจัยได้เลย เพียงแต่ช่วยให้มีความสะดวกขึ้นเท่านั้น	ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปแบบเชิงปริมาณหลายรูปแบบในการวิเคราะห์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปสามารถทำการวิเคราะห์ออกมาเป็นผลการวิจัยให้นักวิจัยได้เลย
10. การลงมือปฏิบัติการวิจัย	ในการวิจัยเชิงคุณภาพนักวิจัยจะต้องลงมือปฏิบัติการวิจัยด้วยตนเองตั้งแต่ต้นจนจบโครงการวิจัย โดยไม่สามารถใช้ผู้ช่วยนักวิจัยกระทำแทนได้ เนื่องจากในการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นนักวิจัยจะต้องเป็นผู้บันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ดุลยพินิจของตนเองซึ่งจะต้องกระทำควบคู่กันไปในระหว่างการเก็บข้อมูลจนข้อมูลอิ่มตัว โปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ไม่สามารถตัดสินใจแทนนักวิจัยได้เป็นแต่เพียงช่วยให้การดำเนินการรวดเร็วขึ้นเท่านั้น	ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นนักวิจัยสามารถใช้ผู้ช่วยนักวิจัยทำการแทนได้หลายอย่าง เช่น การส่งและการติดตามแบบสอบถาม หรือการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีคำตอบอยู่แล้ว เพียงแต่ให้ผู้ตอบเลือกคำตอบที่ตรงกับความเห็นของตนเท่านั้น ผู้ช่วยนักวิจัยไม่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นหรือใช้ดุลยพินิจใด ๆ อีกทั้งในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นก็สามารถใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการแทนนักวิจัยได้เลย นักวิจัยเป็นเพียงอ่านและตีความข้อมูลเป็นหลัก
11. ความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูลการวิจัย	ในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นนักวิจัยต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูล โดยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยมีหลักประกันในการคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลตามจรรยาบรรณวิชาชีพนักวิจัย จึงจะทำให้มั่นใจได้ว่าจะได้ข้อมูลตามที่ต้องการ	ในการวิจัยเชิงปริมาณนั้นความสัมพันธ์ระหว่างนักวิจัยกับผู้ตอบแบบสอบถามแทบจะไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ เลย เช่น การส่งและรับกลับทางทางไปรษณีย์ทั้งสองฝ่ายจะไม่มีรู้จักกัน หรือในกรณีที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงปริมาณก็จะมีความสัมพันธ์เพียงผิวเผินและเป็นเพียงระยะสั้น ๆ เท่านั้น

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ประเด็นเปรียบเทียบ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยเชิงปริมาณ
12. การนำเสนอและแสดงข้อมูลการวิจัย	นำเสนอโดยไม่ได้แสดงตัวเลขหรือสถิติ แต่ใช้วิธีการนำเสนอแบบต่าง ๆ เช่น แบบกล่อง แบบจำลองต้นไม้การตัดสินใจ แบบผังการไหลของงาน แบบเครือข่าย เป็นต้น โดยมีการบรรยายประกอบ	นำเสนอโดยการแสดงตัวเลขสถิติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ตาราง แผนภูมิ หรือกราฟ แบบต่างๆ เช่น แบบแท่ง แบบเส้น แบบพาย เป็นต้น โดยมีการตีความและอธิบายข้อมูล ตัวเลข สถิติ ประกอบ
13. การนำเสนอผลการวิจัย	นำเสนอผลการวิเคราะห์โดยนำเสนอหัวข้อเรื่อง (Themes) พร้อมประเภทหรือหัวข้อเรื่องหลัก (Categories) ที่เป็นส่วนประกอบของหัวข้อเรื่องหลัก และรหัส (Codes) เป็นส่วนประกอบของหัวข้อเรื่องหลัก โดยคัดเลือกข้อความ (Direct Quotes) ของผู้ให้ข้อมูลหลักมานำเสนอประกอบ	นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยโดยนำเสนอผลการทดสอบสมมติฐานที่นักวิจัยได้กำหนดไว้ตั้งแต่แรกเริ่มด้วยตัวเลข สถิติ รวมทั้งคำอธิบายว่าผลการทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามสมมติฐานหรือยืนยันสมมติฐานที่นักวิจัยตั้งไว้ล่วงหน้าตั้งแต่แรกหรือไม่ และเพราะเหตุใดผลการวิจัยที่ได้จึงไม่เป็นไปตามนั้น
14. การเขียนรายงานการวิจัย	มีความยืดหยุ่นสูง ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว รูปแบบการเขียนรายงานการวิจัยจะขึ้นอยู่กับยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพที่นักวิจัยเลือกใช้ การกำหนดจำนวนบทของเนื้อหาไม่มีการกำหนดที่แน่นอนตายตัว บางโครงการอาจมีถึง 10 บทหรือมากกว่าได้	การเขียนรายงานการวิจัยมีรูปแบบที่กำหนดไว้อย่างแน่ชัดและแน่นอนตายตัว การแบ่งจำนวนบทของเนื้อหา กำหนดไว้ตายตัวคือ ห้าบท แต่บางโครงการอาจแยกกรณีที่ศึกษาเป็นอีกบทหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่แล้วจะนำไปบรรจุไว้ในบทการทบทวนวรรณกรรม
15. การนำผลการวิจัยไปใช้	นำไปใช้ได้ในวงจำกัด กล่าวคือใช้อธิบายปรากฏการณ์หรือบริบทที่ทำการศึกษา แต่ในบางกรณีสามารถใช้สามัญการได้	ผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ยืนยันสมมติฐาน การศึกษาที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นๆ ที่ผ่านมาสามารถนำไปสามัญการในบริบทอื่นได้

ที่มา: ปรับจาก วรรณวิชนี ถนอมชาติ อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล, 2563: 1-13.

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่า วรรณวิชนี ถนอมชาติ อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล (2563) ได้ชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณในมิติต่างๆ รวม 15 ด้าน นับตั้งแต่วัตถุประสงค์การวิจัย ไปจนถึง การนำผลการวิจัยไปใช้ จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวนี้ทำให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิจัยอีกรูปแบบหนึ่งโดยเฉพาะเป็นแบบของตนเองซึ่งสามารถนำมาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้ทั้งที่เป็นโครงการวิจัยเชิงคุณภาพโดยตรงและทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของ

โครงการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ที่มีการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณอยู่ในโครงการเดียวกัน

กระบวนทัศน์การวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนประกอบที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งที่มีลักษณะขาดหายไปของงานวิจัยในชุมชนวิจัยไทยรวมทั้งชุมชนวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ก็คือกระบวนทัศน์การวิจัย (Research Paradigm) ส่งผลให้การนำเสนอรายงานการดำเนินการวิจัยและรายงานผลการวิจัยไม่ครบวงจรและขาดความชัดเจนของที่มาของการกำหนดประเภทของการวิจัยรวมทั้งการออกแบบการวิจัย เพื่อเพิ่มเติมส่วนที่มีลักษณะขาดหายไปดังกล่าวข้างต้น ในส่วนนี้จะได้นำเสนอสาระสำคัญเกี่ยวกับกระบวนทัศน์การวิจัยโดยสังเขป

กระบวนทัศน์หมายถึง ความเชื่อพื้นฐาน (Basic Belief) หรือโลกทัศน์ (World View) เกี่ยวกับการวิจัยของนักวิจัยที่เชื่อและยึดถือแล้วโดยไม่ต้องมีการพิสูจน์ซึ่งนักวิจัยนำมาใช้นำทางการวิจัยของตน กระบวนทัศน์จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดประเภทของการวิจัยและเป็นต้นทางของการออกแบบการวิจัย กระบวนทัศน์มีการกล่าวถึงโดยนักวิชาการทางการวิจัยหลายท่าน (Burrell, 1996; Guba & Lincoln, 1994; Lincoln, 2005; Rahi, 2017; Smith, 1990) แต่ในที่นี้จะนำข้อเสนอของ Creswell (1998, 2007, 2009, 2013) ซึ่งได้จัดแบ่งกระบวนทัศน์การวิจัยออกเป็นสี่กลุ่ม ซึ่งกระบวนทัศน์เหล่านี้เป็นต้นทางที่จะใช้นำทางการดำเนินการวิจัยที่มีคุณลักษณะที่แตกต่างกันออกไปดังแสดงไว้ในตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 กระบวนทัศน์การวิจัยสี่กลุ่ม

หลังปฏิฐานนิยม (Postpositivism)	สร้างสรรค์นิยม (Constructivism)
1. มีการกำหนดแบบแผนตายตัว (Determination)	1. เป็นการทำความเข้าใจ (Understanding)
2. เป็นคตินิยมแบบลดทอน (Reductionism)	2. ยึดถือความหมายหลายอย่างจากผู้ให้ข้อมูล (Multiple Participant Meanings)
3. เป็นการสังเกตและการวัดเชิงประจักษ์ (Empirical Observation and Measurement)	3. สร้างสรรค์สังคมและประวัติศาสตร์ (Social and Historical Construction)
4. เป็นการยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว (Theory Verification)	4. เป็นการสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ (Theory Generation)
เป็นตัวแทน/มีส่วนร่วม (Advocacy/Participatory)	ปฏิบัตินิยม (Pragmatism)
1. มีลักษณะเป็นการเมือง (Political)	1. มีลักษณะเป็นผลสะท้อนกลับของการกระทำ (Consequences of Actions)
2. เน้นประเด็นการให้อำนาจ (Empowerment Issue-oriented)	2. ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง (Problem-centered)
3. เน้นการมีส่วนร่วม (Collaborative)	3. มีลักษณะเป็นแบบพหุนิยม (Pluralistic)
4. เน้นการเปลี่ยนแปลง (Change-oriented)	4. เน้นที่โลกแห่งการปฏิบัติได้จริง (Real-world Practice Oriented)

ที่มา: แปลจาก Creswell, 2009: 6.

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่า Creswell (2009) แบ่งกระบวนการทัศนการวิจัยออกเป็นสี่กลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มที่หนึ่งเป็น กระบวนการทัศนหลังปฏิฐานนิยมซึ่งพัฒนามาจากกระบวนการทัศนปฏิฐานนิยม ที่มีลักษณะที่เป็นแบบที่มีการกำหนดแบบแผนตายตัว เป็นคตินิยมแบบลดทอน เป็นการสังเกตและการวัดเชิงประจักษ์ และเป็นการยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว กระบวนการทัศนนี้จึงเชื่อว่าความรู้หรือทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว ไม่ต้องสร้างใหม่ เพียงแต่นักวิจัยนำมาทดสอบและยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้วก็เป็นการเพียงพอ กระบวนการทัศนนี้จึงนำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณซึ่งทำเพื่อทดสอบหรือยืนยันทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว ดังนั้นการวิจัยเชิงปริมาณจึงไม่สามารถทำได้เลยถ้าไม่มีทฤษฎีที่มีอยู่แล้วเป็นตัวตั้ง การวิจัยเชิงปริมาณจึงเป็นการสร้างความรู้จากความรู้หรือทฤษฎีเก่าที่มีอยู่แล้วซึ่งอาจจะมีการยืนยัน หรือขยายหรือแก้ไขทฤษฎีเก่าให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น กระบวนการทัศนกลุ่มที่สองคือกระบวนการสร้างสรรค์นิยมที่มีลักษณะเป็นการทำความเข้าใจ ยึดถือความหมายหลายอย่างจากผู้ให้ข้อมูล สร้างสรรค์สังคมและประวัติศาสตร์ และเป็นการสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ กระบวนการทัศนนี้จึงเชื่อว่าความรู้หรือทฤษฎีเกี่ยวกับประเด็นที่นักวิจัยสนใจยังไม่มีหรือมีไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องสร้างทฤษฎีขึ้นมาใหม่ เพื่อนำมาใช้หรือเพื่อทดสอบยืนยันทฤษฎีใหม่ที่สร้างขึ้น กระบวนการทัศนนี้เป็นการวิจัยเพื่อสร้างความรู้หรือทฤษฎีขึ้นมาใหม่โดยเริ่มต้นจากประเด็นปัญหาที่จะทำการวิจัยโดยไม่จำเป็นต้องมีทฤษฎีเก่าเป็นฐานในการวิจัยแต่อย่างใด กระบวนการทัศนนี้จึงนำไปสู่การวิจัยเชิงคุณภาพ จะเห็นว่าความเชื่อของกระบวนการทัศนสร้างสรรค์นิยมเป็นความเชื่อที่เป็นแบบตรงกันข้ามกับความเชื่อของกระบวนการทัศนแบบปฏิฐานนิยมหรือหลังปฏิฐานนิยม จึงทำให้คุณลักษณะของการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพมีความแตกต่างกันที่เป็นแบบตรงกันข้ามในเกือบทุกมิติ กระบวนการทัศนที่สามคือกระบวนการทัศนแบบเป็นตัวแทนหรือมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นการเมือง เน้นประเด็นการให้อำนาจ เน้นการมีส่วนร่วม และเน้นการเปลี่ยนแปลง กระบวนการทัศนนี้นำไปสู่การวิจัยแบบเป็นตัวแทนหรือแบบมีส่วนร่วม ส่วนกระบวนการทัศนที่สี่เป็นกระบวนการทัศนปฏิบัตินิยมซึ่งมีลักษณะเป็นผลสะท้อนกลับของการกระทำ ใช้ปัญหาเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะเป็นแบบพหุนิยม และเน้นที่โลกแห่งการปฏิบัติได้จริง กระบวนการทัศนนี้จึงนำไปสู่การวิจัยแบบผสมคือมีการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณอยู่ในโครงการเดียวกัน ในการนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์นั้นจึงเน้นที่กระบวนการสร้างสรรค์นิยมเป็นหลัก อย่างไรก็ตามอาจมีการใช้กระบวนการทัศนแบบเป็นตัวแทนหรือมีส่วนร่วมอยู่บ้างโดยมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการหรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่วนการใช้กระบวนการทัศนปฏิบัตินิยมในงานรัฐประศาสนศาสตร์นั้นจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยแบบผสมโดยมีการทำการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยเชิงคุณภาพรวมอยู่ในโครงการวิจัยเดียวกัน

ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งต่อเนื่องมาจากกระบวนการทัศนการวิจัยคือยุทธศาสตร์การวิจัย (Research Strategy) ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมียุทธศาสตร์การวิจัยที่หลากหลายมาก จึงแตกต่างจากการวิจัยเชิงปริมาณกับการวิจัยแบบผสมซึ่งมียุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แน่นอนตายตัว เพื่อทำความเข้าใจในยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพให้ชัดเจน จะได้นำเสนอยุทธศาสตร์การวิจัยของการวิจัยทั้งสามประเภทคือการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และ การวิจัยแบบผสม โดยจะได้นำเสนอยุทธศาสตร์การวิจัยของการ

วิจัยทั้งสามประเภทตามที่ Creswell (2009) จัดแบ่งไว้ เพื่อเปรียบเทียบกันเพื่อทำความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังแสดงในตารางที่ 3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3: ยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับเชิงปริมาณและแบบผสม

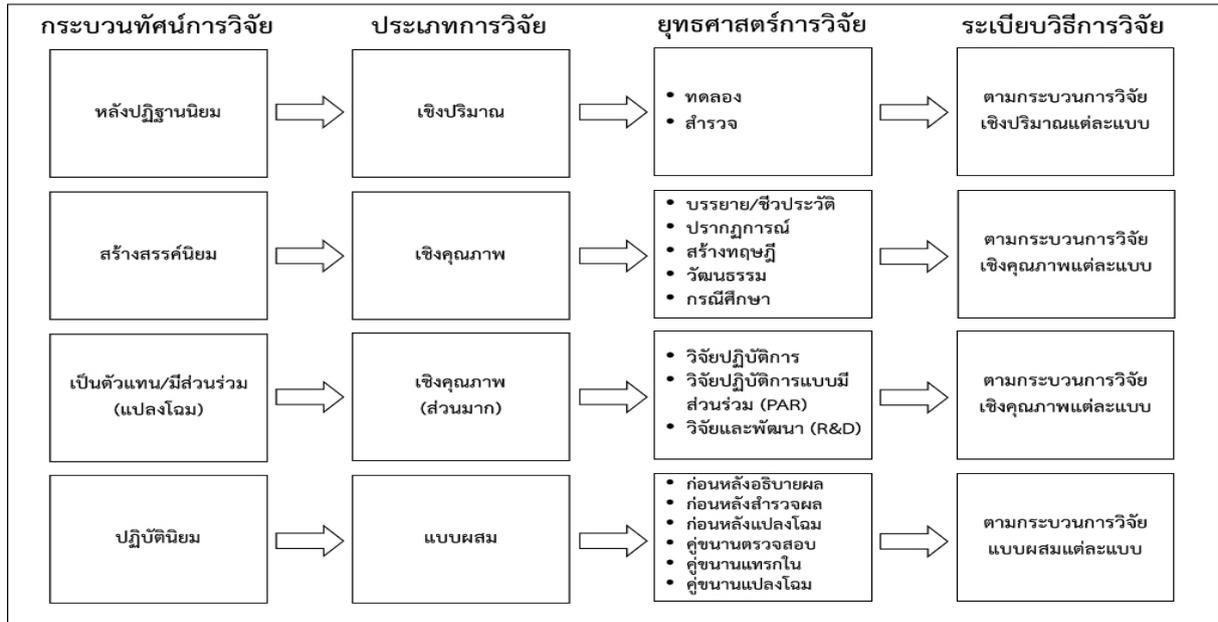
การวิจัยเชิงปริมาณ	การวิจัยเชิงคุณภาพ	การวิจัยแบบผสม
1. การวิจัยเชิงทดลอง	1. แบบบรรยาย	1. แบบทำแบบใดแบบหนึ่งก่อน
2. การวิจัยที่ไม่ใช้การทดลอง เช่น การสำรวจ	2. แบบศึกษาปรากฏการณ์	และตามด้วยอีกแบบหนึ่ง
	3. แบบศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี	2. แบบทำคู่ขนานกันไป
	4. แบบการวิจัยวัฒนธรรม	3. แบบเปรียบเทียบ
	5. แบบกรณีศึกษา	

ที่มา: แปลจาก Creswell, 2009: 12.

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่ายุทธศาสตร์การวิจัยเชิงปริมาณนั้นมีเพียงสองแบบใหญ่คือยุทธศาสตร์แบบการทดลองกับยุทธศาสตร์แบบการสำรวจ ส่วนยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีมากมาย แต่ในตารางนี้ได้นำเสนอไว้เพียงห้าแบบตามที่ Creswell (2009) ได้จัดแบ่งไว้คือยุทธศาสตร์แบบบรรยาย แบบศึกษาปรากฏการณ์ แบบศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี แบบการวิจัยวัฒนธรรม และแบบกรณีศึกษา ส่วนยุทธศาสตร์การวิจัยแบบผสมนั้นเริ่มต้นด้วยการแบ่งเป็นสามยุทธศาสตร์ คือ แบบทำแบบใดแบบหนึ่งก่อนแล้วตามด้วยอีกแบบหนึ่ง กับแบบทำคู่ขนานกันไป และแบบเปรียบเทียบกัน ซึ่งในภายหลังขยายออกเป็นหกแบบและในปัจจุบันนี้ แบ่งออกเป็นสองกลุ่มรวมเจ็ดยุทธศาสตร์ ประเด็นที่นักวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องทำความเข้าใจก็คือยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีหลากหลายมากแต่ในที่นี้ได้นำเสนอเพียงห้าแบบตามที่ Creswell (2009) ได้จัดกลุ่มไว้เท่านั้น ส่วนยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบอื่น ๆ เช่นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก Nelson (2014: online); Ozanne & Saatcioglu (2008: online); Baum, MacDougall & Smith (2006: online)

การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนที่มักจะไม่ได้ออกถึงกันมากนักอีกส่วนหนึ่งก็คือ การออกแบบการวิจัย (Research Design) ซึ่งเป็นการจัดทำแผนโครงการวิจัยเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย (Creswell, 2009: 3; Babbie, 2008) การออกแบบการวิจัยเปรียบเสมือนการสร้างบ้านซึ่งจะต้องมีการออกแบบและเขียนแบบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการก่อสร้างบ้านจนสำเร็จ การออกแบบการวิจัยจึงมีความสำคัญต่อนักวิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย (จำเนียร จวงตระกูล, 2563) ถ้าการออกแบบการวิจัยไม่ถูกต้องผลการวิจัยที่ออกมาจะไม่ถูกต้องตามไปด้วย ทั้งนี้ ภาพรวมการออกแบบการวิจัยพิจารณาได้จากภาพที่ 1 ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 ส่วนประกอบที่สำคัญของการออกแบบการวิจัย

ที่มา: จำเนียร จวงตระกูล, 2563: 17.

จากภาพที่ 1 จะเห็นว่าการออกแบบการวิจัยนั้นจะเริ่มต้นจากการที่นักวิจัยกำหนดกระบวนการทัศนการวิจัยหรือความเชื่อพื้นฐานของตนเสียก่อน เมื่อได้กำหนดกระบวนการทัศนการวิจัยแล้วจะนำไปสู่การกำหนดประเภทของการวิจัยว่าการวิจัยนั้นจะเป็นประเภทใด จากประเภทการวิจัยจะนำไปสู่การเลือกใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยและนำไปสู่ระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งเป็นรายละเอียดในวิธีการดำเนินการวิจัยต่อไป

ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งในการดำเนินการวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น คือ ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology) ซึ่งเป็นรายละเอียดของกระบวนการดำเนินการวิจัย ดังได้กล่าวมาแล้วว่าส่วนประกอบต่าง ๆ ของการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณนั้นจะมีความแตกต่างกันเป็นแบบตรงกันข้าม นับตั้งแต่กระบวนการทัศนการวิจัยเป็นต้นมา เพื่อทำความเข้าใจกับระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพได้ง่ายขึ้น ในส่วนนี้จะนำเสนอระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพเปรียบเทียบกับ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ
<p>ส่วนที่หนึ่ง คือจุดเริ่มต้น จะเริ่มที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยในการวิจัยเชิงปริมาณจะเรียกว่าประชากรซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ แต่การวิจัยเชิงคุณภาพจะเรียกว่าผู้ให้ข้อมูล โดยมีจำนวนไม่มากนัก ซึ่งจะสัมพันธ์กับจำนวนตัวอย่างที่จะใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพในแต่ละยุคศาสตร์ที่เลือกใช้ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป นอกจากนี้ยังต้องมีการกำหนดสถานที่การวิจัยอีกด้วย (Creswell, 2013; Joungtrakul, 2009)</p>	<p>ส่วนที่หนึ่ง จุดเริ่มต้นคือ การกำหนดกลุ่มประชากรทั้งหมดเสียก่อน (Population) ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ที่นักวิจัยต้องการศึกษาหรือหาคำตอบจากเขา ต่อมากำหนดกลุ่มประชากรที่จะใช้ในการศึกษา (Study Population) คือกลุ่มคนที่นักวิจัยจะให้เขากรอกข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามให้ (Babbie, 2008; Yamane, 1973) การกำหนดประชากรมีหลายวิธีซึ่งจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม</p>
<p>ส่วนที่สอง การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างซึ่งก็ต้องพิจารณา ยุคศาสตร์การวิจัยที่เลือกใช้ก่อน แม้ว่าวิธีการสุ่มตัวอย่างหลักของการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ก็ตาม แต่ในยุคศาสตร์การวิจัยแบบศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) จะใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยการกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) ประกอบด้วย (Creswell, 2013) คือนักวิจัยต้องกำหนดเกณฑ์ในการเลือกขึ้นมาก่อนแล้วคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ทุกประการมาเป็นตัวอย่าง ในทำนองเดียวกันในการใช้ ยุคศาสตร์การวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory) จะต้องใช้ในการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ประกอบด้วย (Creswell, 2013) นอกจากนี้อาจใช้การสุ่มตัวอย่างที่ต่อเนื่องจากการสุ่มแบบเจาะจงเพิ่มเติมอีกคือ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบอกต่อ (Snowball) แบบตามโอกาส (Opportunistic) หรือ แบบตามความสะดวก (Convenience) เป็นการเพิ่มเติมได้ (Creswell, 2013) ประการสำคัญคือจำนวนตัวอย่างนั้นไม่สามารถกำหนดจำนวนที่แน่นอนล่วงหน้าได้ นักวิจัยอาจใช้วิธีการประมาณการจำนวนตัวอย่างเท่านั้น</p>	<p>ส่วนที่สอง การกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างซึ่งมีหลายวิธี บางวิธีก็สามารถใช้รวมกันกับการสุ่ม ตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพได้ (Babbie, 2008; Creswell, 2013; สุวิมล ติรกันันท์, 2555) การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณเริ่มจากการกำหนดกลุ่มประชากรแล้วมากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้แน่ชัดซึ่งอาจทำได้หลายวิธี เช่น การคำนวณโดยใช้สูตรต่างๆ (Burmeister & Aitken, 2012;) การใช้ตาราง เช่น ตารางของ Yamane (1973) หรือตารางของ Krejcie & Morgan (1970) เป็นต้นนอกจากนี้ยังมีวิธีการอื่นๆ เช่น กำหนดตามแนวทาง สมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) ตามที่อธิบายไว้ใน Iacobucci (2010) และ Sanamthong, Na-Nan, Joungtrakul & Dhienhirun (2017) เป็นต้น เมื่อได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่แน่นอนแล้วจึงไปทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบต่างๆ ที่นักวิจัยเห็นว่าเหมาะสมกับโครงการวิจัยของตนต่อไป</p>

ตารางที่ 4 ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ
<p>ส่วนที่สาม วิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นหลัก แต่ก็มีวิธีการเพิ่มเติมอีก เช่น การสังเกต การเข้าร่วม การสังเกตและเข้าร่วม การทบทวนเอกสาร และการใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Creswell, 2007; Joungrakul, 2009; จำเนียร จวงตระกูล, 2553)</p>	<p>ส่วนที่สาม วิธีการเก็บข้อมูล ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นการออกแบบสอบถาม (Babbie, 2008; สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ตีรกานันท์, 2555) แต่อาจจะมีวิธีการเพิ่มเติมอีก เช่น การสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเชิงปริมาณ เป็นต้น</p>
<p>ส่วนที่สี่ การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยส่วนใหญ่จะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างหรือเป็นแบบแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) โดยมีวิธีการควบคุมคุณภาพตามแบบของการวิจัยเชิงคุณภาพ (Joungrakul, Sheehan, & Aticomswan, 2013; Maykut & Morehouse, 1994; Patton, 1990; จำเนียร จวงตระกูล, 2553)</p>	<p>ส่วนที่สี่ การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยส่วนใหญ่ก็จะเป็นแบบสอบถามซึ่งจะต้องมีการทดสอบและควบคุมคุณภาพทั้งในด้าน Validity และ Reliability ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญมากเนื่องจากเป็นประเด็นคุณภาพของงานวิจัยเชิงปริมาณ (Babbie, 2008; Cronbach, 1951; Joungrakul, 2013;</p>
<p>ส่วนที่ห้า การวิเคราะห์ข้อมูล จะแตกต่างไปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพราะมีทั้งวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยทั่วไป (Miles & Huberman, 1994; Miles, Huberman, & Saldana, 2014) การวิเคราะห์ข้อมูลตามแบบของแต่ละยุคศาสตร์ เช่น ยุคศาสตร์การบรรยาย หรือ การศึกษาชีวประวัติ (Narrative or Biography) อาจจะใช้การวิเคราะห์ตามแบบของ Andrews, Squire, & Tamboukou (2013) ยุคศาสตร์การศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology) อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแบบของ Moustakas (1994) หรือ Giorgi (1985) ยุคศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory) อาจจะใช้วิธีการวิเคราะห์ตามแบบของ Strauss & Corbin (1990) ยุคศาสตร์แบบกรณีศึกษา (Case Study) อาจจะใช้วิธีวิเคราะห์ตามแบบของ Stake (1995) หรือ Yin (1994) เป็นต้น</p>	<p>ส่วนที่ห้า การวิเคราะห์ข้อมูล จะแตกต่างไปจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพราะจะมีการใช้สถิติเข้ามาช่วยหลากหลายรูปแบบ (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2550; สุวิมล ตีรกานันท์, 2555) โดยจะมีทั้งสถิติเชิงพรรณนา ที่ไม่สลับซับซ้อนมากนักไปจนถึงวิธีการและการใช้สถิติที่มีความซับซ้อนมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการ และการออกแบบการวิจัยซึ่งจะแตกต่างกันออกไป เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลในโครงการวิจัยโดยทั่วไปอาจไม่จำเป็นต้องมีความสลับซับซ้อนมากนัก มุ่งที่การสร้างความเข้าใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการนำไปใช้งานได้เป็นหลักสำคัญ แต่ในขณะเดียวกันการวิเคราะห์ข้อมูลในดุชนิพนธ์จะต้องมีความสลับซับซ้อนมากพอที่จะตีค่าว่าเป็นงานในระดับปริญญาเอกได้ ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กับโปรแกรมสำเร็จรูปที่จะใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบดังจะได้นำเสนอต่อไป</p>

ตารางที่ 4 ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ (ต่อ)

ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ	ส่วนสำคัญของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ
<p>ส่วนที่หก การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software) ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้โปรแกรมที่แตกต่างออกไปจากการวิจัยเชิงปริมาณซึ่ง โปรแกรมที่ใช้ในปัจจุบันมีมากกว่า 20 ชนิด แต่ที่นิยมใช้มาก และใช้กับภาษาไทยได้ด้วยคือ Atlas ti. (Muhr & Friese, 2004)</p>	<p>ส่วนที่หก การใช้เครื่องมือหรือโปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูล (Software) ซึ่งในการวิจัยเชิงปริมาณในปัจจุบันก็จะใช้ โปรแกรมที่หลากหลาย โดยใช้สถิติที่หลากหลายเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสลับซับซ้อนของโครงการวิจัย (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555)</p>
<p>ส่วนที่เจ็ด การนำเสนอรายงานการวิจัย ซึ่งจะมีวิธีการที่แตกต่างไปจากการวิจัยเชิงปริมาณ กล่าวคือ มีการนำเสนอหัตถ์ กลุ่มหัตถ์ ประกอบการนำคำกล่าวของผู้ให้ข้อมูลมานำเสนอประกอบ มีการจัดระดับของกลุ่มหัตถ์แตกต่างกันไปตามความสลับซับซ้อนของโครงการ นอกจากนี้ในการจัดแบ่งเนื้อหาของรายงานก็จะมี ความยืดหยุ่นสูงไม่จำกัดจำนวนบท โดยขึ้นอยู่กับเนื้อหา หรือวิธีการนำเสนอ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Joungtrakul, 2009)</p>	<p>ส่วนที่เจ็ด การนำเสนอรายงานการวิจัย ซึ่งจะมีวิธีการนำเสนอที่แตกต่างไปจากการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือมีการกำหนดที่เป็นลักษณะที่ตายตัว เช่น การจำแนก หรือ การจัดสรรเนื้อหาของรายงาน และการนำเสนอรายงานผลการวิจัย รวมทั้งการนำเสนอข้อมูลการวิจัยจะมีการนำเสนอสถิติในรูปแบบต่างๆ หลากหลายรูปแบบ เช่น การนำเสนอเป็น ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ เป็นต้น (สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ, 2552; สุวิมล ติรกานันท์, 2555)</p>

ที่มา: ปรับจาก จำเนียร จวงตระกูล, 2563: 25-29 โดยคงรายการอ้างอิงในตารางไว้

จากตารางที่ 4 จะเห็นว่าระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพกับการวิจัยเชิงปริมาณที่เป็นกระบวนการตั้งแต่ต้นจนจบนั้นมีส่วนประกอบที่มีหัวเรื่องคล้ายกันแต่มีสาระสำคัญที่แตกต่างกันในรายละเอียด ประเด็นที่นักวิจัยจะต้องให้ความสนใจมากที่สุดก็คือ การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลและการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการสุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น นอกจากจะเริ่มต้นด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบบังใจแล้วยังมีการสุ่มตัวอย่างประจำยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพของแต่ละยุทธศาสตร์ด้วย เช่น ในการใช้ยุทธศาสตร์การวิจัยแบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีต้องมีการสุ่มตัวอย่างเชิงทฤษฎี (Theoretical Sampling) ควบคู่ไปด้วย ในขณะที่เดียวกันในกรณีที่ใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อศึกษาปรากฏการณ์จะต้องใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกำหนดเกณฑ์ (Criterion Sampling) ควบคู่ไปด้วย ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งก็คือการวิเคราะห์ข้อมูลกับการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะต้องทำควบคู่กันไปเพราะในการวิจัยเชิงคุณภาพไม่สามารถกำหนดจำนวนตัวอย่างที่แน่นอนตายตัวล่วงหน้าได้จึงจำเป็นต้องเก็บข้อมูลไปและวิเคราะห์ข้อมูลไปจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Saturation) จึงจะยุติการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลได้ ส่วนโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นจะแตกต่างจากโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ กล่าวคือโปรแกรมสำเร็จรูปไม่สามารถทำงานแทนนักวิจัยได้เหมือนโปรแกรมสำเร็จรูปที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเพียงแต่สามารถช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูลรวดเร็วและมีความแม่นยำมากขึ้นเท่านั้น

การนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในงานรัฐประศาสนศาสตร์

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทนำข้างต้นว่าการวิจัยในงานรัฐประศาสนศาสตร์ส่วนใหญ่จะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นที่คุ้นเคยกันอย่างดียิ่งในชุมชนวิจัยของประเทศไทย อย่างไรก็ตามการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในงานรัฐประศาสนศาสตร์แม้จะมีอยู่บ้างแต่ส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพห้ารูปแบบตามที่ (Creswell, 2009) ได้จัดแบ่งไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ ตัวอย่าง เช่น ผลงานของ ภาคภูมิ ถุกษเมธ (มปป.) และวีระยุทธ พรพจน์ธนาต (2565) เพื่อสนับสนุนให้มีการนำการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มมากขึ้น ในส่วนนี้จะได้นำเสนอแนวทางการนำการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แนวทางการนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในงานรัฐประศาสนศาสตร์

ยุทธศาสตร์การวิจัย	แนวทางการนำมาใช้ในงานรัฐประศาสนศาสตร์
1 แบบบรรยาย (Narrative)	การนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถดำเนินการได้โดยศึกษาชีวิตประวัติของบุคคลหรือองค์การที่ประสบความสำเร็จแล้วนำมาเป็นต้นแบบในการบริหารงานภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2 แบบศึกษาปรากฏการณ์ (Phenomenology)	การนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์สามารถทำได้หลายแนวทาง เช่น ศึกษาปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญในสังคมแล้วนำมาเป็นตัวอย่างในการบริหารจัดการภาครัฐ เพื่อให้ทำงานกำหนดนโยบายและบริหารนโยบายสาธารณะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น
3 แบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎี (Grounded Theory)	การนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์จะทำให้การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเนื่องจากสามารถสร้างทฤษฎีที่เป็นของไทยเองขึ้นมาใช้ในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทย แทนที่จะอาศัยทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่เป็นของตะวันตกที่นำมาใช้กับสังคมไทยซึ่งมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมากจนในหลายกรณีไม่สามารถดำเนินการให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้เนื่องจากไม่สามารถปรับเข้ากับวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ หากได้มีการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีเข้ามาอุดช่องว่างในส่วนนี้ก็จะทำให้การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติในสังคมไทยมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

ตารางที่ 5 แนวทางการนำการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ (ต่อ)

ยุทธศาสตร์การวิจัย	แนวทางการนำมาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์
4 แบบการศึกษา วัฒนธรรม (Ethnography)	การนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในทางการบริหารนโยบายสาธารณะซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การกำหนดนโยบายรวมทั้งการนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนไทยซึ่งอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยอันจะทำให้การบริหารนโยบายสาธารณะมีความสอดคล้องและตรงเป้าหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น
5 แบบกรณีศึกษา (Case Study)	การนำยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะและการนำนโยบายสู่การปฏิบัติจะทำให้สามารถกำหนดนโยบายได้อย่างตรงเป้าหมายสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงตรงกับความต้องการของประชาชนผู้รับบริการทำให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

ที่มา: จัดทำโดยคณะผู้เขียน

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าการศึกษาเชิงคุณภาพสามารถนำไปใช้กับการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้หลายรูปแบบทั้งห้ายุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตามเนื่องจากยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพแต่ละรูปแบบนั้นมีรายละเอียดที่ต่างกันอย่างกว้างขวาง นักวิจัยจะต้องศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งก่อนที่จะเริ่มดำเนินการวิจัยในทางรัฐประศาสนศาสตร์ต่อไป

บทสรุปและเสนอแนะ

1. บทสรุป จากการศึกษาครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงคุณภาพนั้นสามารถนำไปใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้ทั้งที่เป็นกรณีการวิจัยโครงการวิจัยเชิงคุณภาพโดยตรงและที่เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยแบบผสม อันจะช่วยให้การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์มีคุณค่าเพิ่มมากขึ้นสามารถนำไปเป็นฐานในการกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการรวมทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาธารณะต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากยุทธศาสตร์การวิจัยเชิงคุณภาพนั้นมีหลากหลาย นักวิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมให้เกิดความรู้ความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์การวิจัยภายใต้กระบวนการเป็นตัวแทนและการมีส่วนร่วมรวมทั้งกระบวนการขั้นตอนปฏิบัตินิยมอีกด้วย ซึ่งจะทำให้การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทยมีคุณค่าและมีความสมบูรณ์และใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะ เพื่อให้มีการนำเอาการวิจัยเชิงคุณภาพไปใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มมากขึ้นจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ (1) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการศึกษาฝึกอบรมและใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพในงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ให้กว้างขวางมากขึ้น (2) สถาบันการศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางรัฐประศาสนศาสตร์ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มี

การจัดการเรียนการสอนวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มมากขึ้น (3) สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดการฝึกอบรมและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการดำเนินการวิจัยและใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มมากขึ้น (4) หน่วยราชการและหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยและใช้การวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์เพิ่มมากขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อบริหารจัดการนโยบายสาธารณะให้บังเกิดผลตามเป้าหมายของงานทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- จำเนียร จวงตระกูล, วุฒิพล สกลเกียรติ, กล้าหาญ ณ น่าน, และเอกสิทธิ์ สนามทอง (2562). *การจัดการเรียนการสอนการวิจัยในระดับปริญญาเอกเพื่อผลิตนักวิจัยมืออาชีพทางการบริหารธุรกิจในประเทศไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาคุณาจารย์และนักวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์*. สืบค้นจาก http://www.research.ksu.ac.th/manage/upload_file/162ZmRL06Oo20190905020306.pdf.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2563). *การออกแบบการวิจัย: ประเด็นจริยธรรมและความน่าเชื่อถือของงานวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด.
- จำเนียร จวงตระกูล, กัญจนวลัย นนทแก้ว แพรี่, วุฒิพล สกลเกียรติ, และวอนชนก ไชยสุนทร. (2565). การรับจ้างและการว่าจ้างทำคุณาชีพ: การละเมิดกฎหมายอย่างร้ายแรงที่มีทั้งโทษปรับและจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 16(1), 1-14.
- ภาคภูมิ ถกชะเมธ. (มปป.). *การวิจัยเชิงคุณภาพกับการประเมินนโยบายป้องกันอุบัติเหตุจราจร*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี. สืบค้นเมื่อ 12 กรกฎาคม 2565, จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/bkkthon/article/download/34016/28619>.
- วีระยุทธ พรพจน์ธนาศ. (2565). การวิจัยเชิงคุณภาพกับการศึกษาทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*. 18(3), 158-169.
- วรรณวิชนี ถนอมชาติ, อุทัย อันพิมพ์ และจำเนียร จวงตระกูล. (2563). การนำเสนอผลการวิจัยเชิงคุณภาพ. *วารสารชุมชนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*. 14(4), 1-13.
- สมบูรณ์ สุริยวงศ์ และคณะ. (2552). *Educational Research and Statistics: วิจัยและสถิติทางการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2555). *การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

English

- Aspers, P. & Corte, U. (2019). What is qualitative in qualitative research. *Qualitative Sociology*, 42, 139-160.
- Baum, F., MacDougall, C. & Smith, D. (2006). Participatory action research. *J Epidemiol Community Health* 2006. 60, 854-857. Retrieved July 12, 2022, from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2566051/pdf/854.pdf>
- Babbie, E. (2008). *The Basics of social research* (4 ed.). Belmont, CA: Thomson Wadsworth.
- Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for the social sciences* (3rd ed.). Needham Heights, Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Burrell, G. (1996). Normal science, paradigms, metaphors, discourses and genealogies of analysis. In S. R. Clegg, C. Hardy, & W. R. Nord (Eds.). *Handbook of Organisation Studies* (pp. 642-658). London: Sage.
- Burmeister, E., & Aitken, L. M. (2012). *Sample size: How many is enough?. Australian Critical Care*. 25(4), 271-274. doi: 10.1016/j.aucc.2012.07.002
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative Inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed methods approaches* (2 ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2 ed.). Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed methods approaches* (3 ed.). Los Angeles: SAGE.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches* (3 ed.). Thousand Oaks, California: SAGE.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16 (3), 297-334.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (1994). *Handbook of qualitative research*. Thousand Oaks: Sage.
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (2005). *The Sage handbook of qualitative research* (3 ed.). Thousand Oaks.
- Green, J., & Thorogood, N. (2004). *Qualitative Research for Health Research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Guba, E. G., & Lincoln, Y. S. (1994). Competing Paradigms in Qualitative Research. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 105-117). Thousand Oaks: Sage.

- Giorgi, A. (Ed.). (1985). *Phenomenology and Psychological Research*. Pittsburgh, PA: Duquesne University Press.
- Hitchcock, G., & Hughes, D. (1995). *Research and the teacher: A qualitative introduction to school-based research* (2nd ed.). London: Routledge.
- Joungtrakul, J. (2010). *Qualitative research: A tool for knowledge creation for national development (in Thai)*. Bangkok: Business Law Center International Company Limited.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.
- Lincoln, Y. S. (2005). Institutional Review Boards and Methodological Conservatism: The Challenge to and from Phenomenological Paradigms. In N. K. Denzin & Y. S. Lincoln (Eds.), *The Sage handbook of qualitative research* (3 ed., pp. 165-181). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research* (3rd ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Maykut, P., & Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research: A philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, California: Sage.
- Miles, M. B., Huberman A. M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed). Thousand Oaks, California: Sage.
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. Thousand Oaks, California: Sage.
- Muhr, T., & Friese, S. (2004). *User's Manual for ATLAS. ti 5.0* (2nd ed.). Berlin: Scientific Software Development.
- Nelson, D. (2014). *Participatory action research: A literature review*. Unpublished manuscript. Retrieved July 12, 2022, from https://www.researchgate.net/profile/DorotheaNelson/publication/321398218_Participatory_Action_Research_A_Literature_Review/links/5feb827492851c13fed36de3/Participatory-Action-Research-A-Literature-Review.pdf?origin=publication_detail
- Nwanisobi, B. C. & Christopher, I. C. (2020). Definition of Public Administration: Various Scholars. *American International Journal of Business Management (AIJBM)*, 3(9): 56-61.
- Ozanne, J. L. & Saatcioglu, B. (2008). Participatory Action Research. *Journal of Consumer Research*. Retrieved July 12, 2022 from <https://www.researchgate.net/profile/Julie->

Ozanne/publication/23547464_Participatory_Action_Research/links/568422f908ae197583937a33/Participatory-Action-Research.pdf:

- Park, C. W., MacInnis, D. J., Priester, J., Eisingerich, A. B., & Iacobucci, D. (2010). Brand Attachment and Brand Attitude Strength: Conceptual and Empirical Differentiation of Two Critical Brand Equity Drivers. *Journal of Marketing*, 74, 1-17.
- Rahi, S. (2017). Research Design and Methods: A Systematic Review of Research Paradigms, Sampling Issues and Instruments Development. *International Journal of Economics & Management Sciences*, 6(2), 403. doi: 410.4172/2162-6359.1000403.
- Smith, J. K. (1990). Alternative Research Paradigms and the Problem of Criteria. In E. G. Guba (Ed.), *The Paradigm Dialog* (pp. 167-187). Newbury Park: Sage.
- Sanamthong, E., Na-Nan, K., Joungrakul, J. & Dhienhirun, A. (2017). Causal Model of Transformational Leadership Influencing Organization Engagement and Organizational Citizenship Behavior of the Employees in Academic Fields of the Knowledge Market Type of Universities in Thailand. *International Journal of Applied Business & Economic Research*, 15(22/2), 769-786. (Scopus Index Journal, Q2)
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: Grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park, CA: Sage.
- Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. CA: Sage
- Taro Yamane (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. 3rd (Ed)., New York. Harper and Row Publications
- Yin, R.K. (1994) *Applications of Case study Research*. Newbury Park. CA : Sage.